

“Kentin sakini değil, sahibi olalım”

Derleyen : Elk. Müh. Mustafa S. Çınarlı
mustafa.cinarli@emo.org.tr

Yerel seçim maratonu başlamadan yaklaşık iki yıl önce TMMOB kendi programına aldığı yerel yönetimler sorununu İl Koordinasyon Kurulları eliyle İstanbul, Bursa, Ankara, Kocaeli, Bodrum, Eskişehir, Denizli, Adana, Mersin, Samsun, İzmir, Aydın ve Edirne kent sempozyumlarında tartışarak kamu ile paylaştı. Bu sempozyumlarla TMMOB'nin kente karşı sorumluluğunu yerine getirmek, mevcut uygulamaları daha yararlı hale getirecek öneriler üretmek ve bunun sonucunda kentleri yaşanabilir kentlere bir adım daha yaklaştırması hedeflenmektedir.

TMMOB'nin düzenlediği “Kent Sempozyumları” ve yaptığı çalışmalar göstermiştir ki; yaşadığımız kentler çağdaş toplumlara yakışır biçimde yönetilmemektedir. Kentlerde sağlık, çevre, altyapı, ulaşım, barınma, ısınma, eğitim, kültür ve benzeri birçok konuda sorunlar bulunmaktadır. Diğer yandan, kentlerimiz deprem, sel, heyelan ve yangın gibi afetlere hazırlıklı değildir. Bu durum mevcut yerel yönetim anlayışımız içerisinde toplumsal çıkarların ve insan yaşamının yeterince önemsenmediğinin en açık göstergesidir.

TMMOB, kentlerimizde var olan sorunların aşılması, sağlıklı kentsel çevrelerin üretilmesi ve kentsel yaşam kalitesinin iyileş-

tirilmesini öngörmekte; kent halkının ve meslek örgütlerinin demokratik katılımını ve denetimini sağlayacak bir anlayışın geliştirilmesini, öncelikli ve temel amaç olarak görmektedir.

Bugün içinde yaşadığımız kentlerin, mekansal ve çevresel bağlamda, sağlıksız büyümesinin ardında birçok etken bulunmaktadır. Bunlar en genel hatları ile; piyasa güçlerinin kent ölçeğinde de tek egemen olduğu siyasal zeminin yaratılması, sadece arazi rantına endekslenmiş bir kent ekonomisi anlayışı, sürekli ve plansız büyüme, toplumsal alanda yaşanan sosyal ve kültürel yozlaşma olarak özetlenebilir.

Ülkemizde yerel yönetimler alanında, özellikle 12 Eylül 1980 askeri darbesi ve izleyen yıllarda yapılan yasal düzenlemelerle birlikte yeni ve karmaşık bir süreç başlamıştır. Bu noktadan itibaren, yerel idarelerce yürütülen hizmetlerde kamu yararı önceliği sürekli ihmal edilmiş, yıllar içinde, kentlerin imar, planlama, altyapı, ulaşım, enerji, çöp, su ve atık su gibi konulardaki sorunları çeşitlenmiş ve derinleşmiştir.

İç göçün yarattığı sorunlar yanında, yıllardır sürdürülen plansızlık ve denetimsizlik, yanlış arazi kullanım politikaları, kaçak yapılaşma ve imar affı süreçleriyle de beslenmiş, sağlıklı, güvenli ve yaşanabilir kentsel çev-

reler oluşturulmamıştır. Özellikle ortak yaşam ve kentlilik bilinci geliştirilememiş, kentsel yaşam ve aktiviteler sadece ekonomik ilişkilere indirgenmiştir.

Etkin kentsel hizmet üretimi için; kamu yararı odaklı demokratik kent planlaması, sağlıklı çevre oluşturulmasına çalışılması, barınma konusunun çözülmesi, kentlerin afetlere hazırlanması ve kent içi ulaşım sorunlarının çözülmesi gereklidir.

Her kent için “**Ulaşım Ana Planı**” hazırlanmalı, ulaşım ana planı o kentin mekansal gelişimini hedefleyen nazım planına uyumlu olarak ve paralelinde çözümlenmelidir. Özellikle son yıllarda yaygın bir şekilde kent merkezlerinde katlı kavşakların inşaatına hız verilmesi gibi olumsuz ve geri dönülmez uygulamaların ağırlık kazandığı görülmektedir. Otomobillerin ve diğer motorlu taşıtların hareketlerine öncelik veren köprü ve kavşak inşaatlarıyla kaynaklar tüketilirken; yayaların yürüme ve erişim koşulları kötüleşmiş, kentsel mekanlar ve değerler geri dönülmez bir şekilde yollara ve kavşaklara bırakılmıştır. Toplu taşımının geliştirilmesi yönünde yüksek yolcu kapasiteli, buna karşın arazi kullanımı ve çevre kirliliği en düşük boyutlarda olan raylı sistem projeleri ise çok zayıf bir şekilde gündeme gelmektedir. Kıyı kentlerimizde deniz ulaşımından

yararlanılması öncelikli hedefler arasında yer almalıdır.

İller Bankası, yerel yönetimlere yönelik finansman yanında, mühendislik-mimarlık alanında da teknik destek veren Türkiye'ye özgü bir kurumdur. İller Bankası'na mutlaka sahip çıkılmalı, tasfiyesi durdurulmalıdır. Yerel yönetimlerin tüm altyapı hizmet ve çalışmalarının, İller Bankası aracılığıyla ülke bütününde genel planlama çerçevesinde ve öncelikler anlayışı içerisinde yürütülmesinin ülke ekonomisi ve planlaması açısından da yararlı olduğu görülmeli ve yerel yönetimlerde İller Bankası'nın rolü güçlendirilmelidir.

Kentlerin daha iyi yönetilebilmesi, bununla beraber kent politikalarının daha sağlıklı üretilmesi ve daha doğru uygulanabilmesi için belediye ve iller bankası kapsamındaki mimar-mühendis-şehir plancısı sayılarının artırılması hedeflenmelidir.

Bu yaklaşımlarla yerel yönetimlerde; yeniden yapılanma gerçekleştirilmeli, seçilmiş organların etkinliği sağlanmalı, hizmetlerin üretilmesi ve dağıtılması, mali kaynakların etkin ve doğru kullanımının sağlanması bunlar için de mühendis-mimar ve şehir plancılarının istihdam alanları yeniden düzenlenmelidir.

Sıkıntılı ve sorunlu bir alanı işaret eden kamu ihale sistemi, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 Sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nda yapılan değişikliklerle içinden çıkılmaz bir hal almış, daha da önemlisi; kamu alanında etkin olan kayırmacılık ve partizanlık ile yolsuzluk "güvenceye" kavuşturulmuştur. Yasa değişikliklerinin yarattığı olumsuz pek çok sonuç bulunmaktadır. Kamu ihalelerinde eşitlik ve adalet ilkesinin ortadan kalkmasının kamu hayatında derin bir yaraya yol açacağı tartışılmaz bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır.

Bugün, kentlerimizin ve toplumun

yerel seçimlerde gereksinimi olan temel yaklaşım, "toplumcu ve halkçı bir yerel yönetim" anlayışıdır. Bu anlayış, katılımcılığın önünü açan, toplumun değişik kesimlerine, karar alma, uygulama ve denetleme süreçlerinde söz hakkı tanıyan politika ve uygulamaların yaşama geçirilmesidir. Demokratik katılım ve denetimi gerçekleştirmek için; siyasi partiler yasası değiştirilerek, toplumun tüm kesimlerinin temsiline, halkın demokratik adaylığına ve onaydığı adaylara engel teşkil eden düzenlemeler ve seçimlere ilişkin tüm barajlar kaldırılmalıdır. Her bireyin eşit ve özgür bir şekilde katılabildiği veya temsil edildiği, demokratik seçim sistemi kurulmalıdır. Yerel yönetim karar alma süreçlerine halkın demokratik ve doğrudan katılımını sağlayacak ölçek ve büyüklükte mekanizmalar kurularak halkın katılımı kurumsallaştırılmalıdır. **Kente yaşayan farklı sosyal kesimleri bölen, parçalayan değil, ortak yaşam ve dayanışma bilincinin geliştirildiği yeni kamusal mekan ve yapılar üretilmelidir.**

Kentlerimizde ve yakın çevrelerinde bulunan kamuya ait arazi ve yapıların satışı ya da özelleştirilmesi yöntemleri ile elden çıkarılmasına son verilmelidir. Geçen beş yıllık dönemde günü kotarmak amacıyla hızla elden çıkarılan kamu arazi ve yapılarının yerine, sosyal donatı ve teknik altyapı hizmetlerinin görülebileceği alanlar için yeni kamulaştırmalar yapılmalıdır.

Kentleşme ve planlama alanında "kent ve çevre suçu" kavramı geliştirilmeli, yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarını belirleyen yasal düzenlemelerde bu kavram ve ilkeler belirlenmelidir. Kentlerimizde kamu yararını ve mülkiyetini yok sayarak inşa edilen, yerleşmelerin gerektirdiği temel

sağlık koşullarından ve altyapı gereklerinden yoksun, genel ve yerel seçimler sürecinde oy kazanma amacıyla göz yumulan kaçak yapılar yoğun olarak görülmektedir. Buna karşın fiziksel ve sosyal iyileştirmeyi öngörmeyen imar affı uygulamaları da yıllardır yapılmıştır. **İmar aflarının kaçak yapılaşmayı özendirerek arttıracağı gerçeği göz önünde bulundurularak bu uygulamalara son verilmelidir. Kente karşı işlenen suçlara olanak sağlayanlarla ilgili kovuşturma girişimlerine derhal başvurularak cezalandırılmaları sağlanmalı, kent suçları durdurulmalıdır.**

TMMOB İzmir il Koordinasyon Kurulu tarafından 8-10 Ocak tarihlerinde düzenlenen İzmir Kent Sempozyumu'nun sonuç bildirgesi 24 Şubat 2009 tarihinde kamu ile paylaşıldı. Sonuç bildirgesinde daha yaşanabilir kente sahip olunması için "Kentin sakini değil, sahibi olalım" vurgusu yapılmış, kent kimliğinin oluşturulmasının önemine yer verilmiş; sanayisiyle, tarihiyle, turizmiyle, kültürüyle, ticareti ile bütünsel olarak, toplumsal, ekonomik, fiziksel gereksinimine yönelik katılımcı planlama ve uygulama anlayışı esas alınmasının önemi vurgulanmıştır.

İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı'nın hazırlanmasının ardından hazırlanan İzmir-Kütahya-Manisa Çevre Düzeni Planı arasındaki uyumsuzluğunun giderilmesi ve üst ölçekli planlar olmalarına karşın, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın "turizm bölgeleri" örneğinde olduğu gibi özel yasalarla imar konusunda yetkili kılınan kurumlar (Özelleştirme İdaresi, TOKİ vb) bu planlar üzerinde yetkisel anlamda açılan deliklerin onarılmasının zorunluluğuna işaret edilmiştir. Örneğin İnciraltı için 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ve 1/25000 ölçekli İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı tarımsal

niteliği korunacak alan tanımlanmış halde, Kültür ve Turizm Bakanlığı, doğal sit alanı olan ve mutlak tarım alanı raporu bulunan bu alanda turizm tesisleri inşa edilmesinin yolunu açacak plan önerileri geliştirmektedir. Bunun yerine kentimizin sağlıklı gelişebilmesi için İnciraltı'nda tarıma dayalı bir etkinlik merkezi oluşturulması sağlanmalıdır.

İzmir'in Ulaşım Ana Planı çalışmaları Kentel Bölge Nazım İmar Planı kararları ile örtüşen bir biçimde geliştirilmesinin gerekliliği vurgulanırken deniz ulaşımının daha etkin duruma getirilmesi, banliyö sisteminin en kısa sürede devreye alınması, bisiklet yollarının artırılması gibi kent merkezindeki ulaşımı rahatlatacak çözümlerin desteklenmesi istendi. Engelli bireylerin toplu taşıma sistemlerinden olabildiğince bağımsız olarak yararlanmasını sağlayıcı fiziksel önlemler alınarak gerekli yatırımlar yapılmasının, kent içinde çözümlenemeyen otopark sorunu ve buna bağlı kaldırım ve yol işgallerinin artmasındaki olumsuzlukların giderilmesini sağlayacak çözümlerin uygulanması talep edilerek, metro ağının bir an önce otogara ve üniversite yerleşkelerine bağlantısının gerçekleştirilmesinin önemine yer verilmiştir. Kent içindeki yaygın demiryolu ağı ve körfez içi deniz ulaşımının olanaklarının halihazır şehir içi ulaşım sistemine daha etkin biçimde birleştirilmesinin kent içi araç trafiğinin rahatlatılması, otopark sorununun çözülmesi, enerji verimliliği ve daha yaşanabilir çevre için konforlu çevre koşullarının sağlanması açısından önemlidir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi deniz filosunun, modern, verimli sevk sistemleri ile donatılmış daha üstün manevra kabiliyetine sahip ve daha süratli gemilerle bir an önce yenilemesi önerildi. Küresel mali kriz nedeni ile gemi fiyatlarında düşme

yaşanmış, bu değişikliğin gerçekleştirilmesinin kent bütçesi için daha uygun hale gelmiştir.

Günümüzde hızla tükenen enerji kaynaklarının yerini güneş, rüzgar ve hibrid enerji sistemleri gibi yeni enerji kaynaklarının aldığına yer verilerek, İBB'de özellikle körfezde kullanılmak üzere bu tür enerji kaynaklarını kullanabilecek yolcu teknelerinin kullanımını araştırmalıdır.

Kentin su kaynaklarının korunmasının önemi bir kez daha anımsatılarak suyun doğru kullanımı için su yönetiminin de ciddi olarak ele alınması ve süren su sorununun giderilmesi için planlanan barajların derhal hizmete alınmasının sağlanması ve iletim sistemlerinin, arıtma sistemlerinin kentin kullanımına sunulmasının önemi vurgulandı. Kentte kullanılan yeraltı su kuyuları İZSU ve DSİ tarafından sıkı bir şekilde denetlenmeli, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı kuyuların derhal kapatılmalıdır. Suyun temin edildiği kaynaklar ve havzalar "koşulsuz ve ayrıcalıksız" korunmalıdır.

Jeotermal enerji konusunda kentimizin öncü ve örnek konumu belirtilerek, jeotermal yatırımların önemli bir kısmı kamu kaynakları ile finanse edilmektedir. Balçova-Narlıdere sahasında gerçekleştirilen jeotermal işletme faaliyetlerin zemindeki etkisi izlenmeli ve bu alan için çökme için risk analizi ve sismik izleme yapılmalıdır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin 2006-2017 dönemi stratejik planında, "artan enerji gereksinimi ve yükselen enerji maliyetleri, çevre kirliliği ve alternatif enerji kaynaklarının yeterince değerlendirilememesi" birer tehdit, buna karşın kentin "yenilenebilir enerji kaynakları (rüzgar, güneş, jeotermal, doğalgaz vs.) bakımından zengin olması" ise bir fırsat olarak değerlendirildiği anımsatılarak

güneş enerjisinin enerji gereksinmelerimize dönüşüm teknolojilerinin geliştirilebilmesi, küresel ısınma sorunlarına çözüm getirebilmesi, çevre, ekonomi ve enerjinin sosyal düzeyde eşit paylaşım sorunlarına da çözüm oluşturabilmesi olanaklıdır.

Kentin haberleşme altyapı planlamalarında orta ve uzun vadeli öngörüler ile büyük kapasiteli güzergahlar yapılmasının önemi vurgulanarak, meslek odaları ile bilgi alışverişinin sürekliliği sağlanmalı, enerji-telekomünikasyon, su-kanalizasyon vb. konularında sorumlu kurum ve şirketler ile bir araya gelinerek planlar oluşturulmasının gerekliliği dile getirildi.

Baz istasyonları ile ilgili planlar meslek odalarından görüş ve onay alınarak tesis edilmesinin sağlanması, halk sağlığını ve güvenliğini tehlikeye sokacak yapılaşmalardan kaçınılması talep edildi. Anten kirliliğinin önüne geçebilmek amacıyla Ortak Anten-TV, Radyo ve Kablolü TV Yönetmeliğinin en kısa sürede düzenlenmesi ve bu mevzuata uygun tesisler yapılmasının görsel kirliliği ortadan kaldırmasının hedeflenmesine yer verildi.

Belediyelerin kentsel hizmetlerin yerine getirilmesinde meslek odalarıyla yaptığı işbirliği ve dayanışmanın güzel bir örneğini oluşturan asansör denetimleri ile mühendislik mesleğinin toplum yararına sunulması açısından son derece önemli bir deneyim olduğunun altı çizilerek İzmir'de yapılan denetimlerde asansörlerin güvenliğinde ciddi oranda artış sağlandığının altı çizilmiştir. Bu uygulamanın kent yönetimlerinde "toplumcu ve halkçı bir yerel yönetim" anlayışının artmasını isteyen, kentlilerine daha yaşanabilir gelecek sunma iddiasındaki diğer kentlerimizde de yaşama geçirilmesini umuyoruz.